

7.Шемаєва Л.Г. Організація матеріальних та фінансових потоків на підприємстві: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.02 / Харків. держ. екон. ун-т. – Харків, 2001. – 20 с.

Отримано 30.08.2005

УДК 658.012.4 : 504

К.В.НИЗЬКОДУБОВА, канд. екон. наук
Харківський національний економічний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЯКІСНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовується необхідність проведення якісної оцінки ефективності систем екологічного менеджменту промислового підприємства або оцінки екологічного рівня при функціонуванні системи екологічного менеджменту на підприємстві, яку пропонується проводити за низкою критеріїв.

Система екологічного менеджменту промислового підприємства розглядається як практична основа створення екологічно безпечного чистого виробництва. Саме з екологічним менеджментом пов'язані активізація та об'єднання існуючих можливостей виробничих систем і засобів для практичного рішення пріоритетних екологічних проблем [1, 3]. Вирішенню проблем удосконалення еколого-економічного управління діяльності підприємств присвячені роботи таких учених, як О.Балацький, Л.Мельник, Є.Мишенін, В.Трегобчук, В.Шепа. Екологічний менеджмент у системі управління екологічною безпекою можна визначити як складний механізм, основною ціллю функціонування якого є пошук шляхів забезпечення найбільш конкурентоспроможних рішень в області управління еколого-економічною та природоохоронною діяльністю. Ключовою ланкою в системі екологічного управління і менеджменту є екологічна служба підприємства, або, у випадку невеликих виробництв, окремий кваліфікований спеціаліст (менеджер) [1, 4].

При функціонуванні системи екологічного менеджменту на підприємстві необхідна якісна оцінка її ефективності, а також організація та планування екологічної діяльності.

При функціонуванні системи екологічного менеджменту на підприємстві, необхідна якісна оцінка її ефективності або оцінка екологічного рівня промислових підприємств [2, 4], яку пропонується проводити за наступними критеріями:

- обґрунтування і привселюдне декларування підприємством основних принципів екологічної діяльності (декларування екологічної

політики): наявність обгрунтованої екологічної політики; розробка та відкрите поширення спеціальних інформаційних матеріалів, що відображають екологічну політику підприємства; наявність і обгрунтування цілей, спрямованих на розвиток екологічної діяльності підприємства;

- використання підприємством програм і методів екологічного аудиту для оцінки досягнутих результатів і подальшого розвитку екологічної діяльності підприємства: прийняття керівництвом підприємства рішення про використання екологічного аудиту у процесі виробничої діяльності; розробка і реалізація програм внутрішнього екологічного аудиту; співпраця з спеціалістами-аудиторами для розробки і реалізації програм екологічного аудиту підприємства;

- екологічна відкритість підприємства: прийняття керівництвом підприємства обгрунтованого рішення про практичне використання принципу екологічної відкритості; поширення як позитивної, так і негативної інформації про екологічну діяльність підприємства;

- об'єднання задач управління якістю продукції і екологічного менеджменту: визначення прямих і непрямих взаємозв'язків якості виробленої продукції з результатами екологічної діяльності підприємства; оцінка непрямих екологічних витрат, пов'язаних з виробництвом продукції; оцінка змін у структурі екологічних витрат у результаті підвищення якості виробленої продукції;

- стимулювання залучення персоналу в екологічну діяльність підприємства: використання різноманітних матеріальних і моральних стимулів активної участі персоналу в екологічній діяльності підприємства; оцінка взаємозв'язку активності персоналу та основних результатів реалізації екологічних цілей;

- оцінка підприємством фактичного і декларованого впливу на навколишнє середовище: розробка програми екологічного моніторингу, необхідної для оцінки фактичного впливу підприємства на навколишнє середовище; використання підприємством даних фактичної оцінки впливу на навколишнє середовище для розробки екологічної політики і цілей; використання підприємством даних фактичної оцінки впливу на навколишнє середовище для планування екологічної діяльності;

- екологічна доброчинність підприємства: підтримка територіальних суспільних екологічних організацій, екологічних наукових досліджень, територіальних екологічних програм;

- формування і поширення екологічної програми підприємства: розробка структури екологічної програми, що включає опис екологічної політики і цілей, екологічних зобов'язань, якісних і кількісних кри-

теріїв оцінки ефективності екологічного менеджменту, першочергових і довгострокових задач; поширення екологічної програми підприємства;

- підтримка підприємством діяльності в області суспільного екологічного моніторингу і контролю: забезпечення безперешкодного доступу громадським організаціям і прямуванням до поточної і минулої екологічної документації підприємства;

- здійснення моніторингу навколишнього середовища в зоні впливу підприємства;

- діяльність підприємства в області екологічної сертифікації: визначення підприємством схем і об'єктів екологічної сертифікації; проведення внутрішнього попереднього екологічного аудиту об'єктів сертифікації; формування підприємством програми екологічної сертифікації та документації, необхідної для здійснення екологічної сертифікації; наявність у підприємства екологічних сертифікатів;

- діяльність підприємства в області добровільного екологічного страхування: здійснення підприємством оцінки існуючих екологічних ризиків; визначення фірми-страхувальника; визначення ставок страхових платежів і лімітів відповідальності страховика;

- розвиток структури системи екологічного менеджменту на підприємстві;

- діяльність підприємства в області екологічних наукових досліджень;

- використання підприємством планів і результатів екологічної діяльності в роботі з акціонерами та інвесторами;

- екологічне співробітництво з іншими підприємствами;

- добровільне екологічне лідерство підприємства: визначення підприємством конкретних областей і напрямків екологічного лідерства; розробка і поширення необхідних інформаційних матеріалів за областями і напрямками екологічного лідерства; організація і проведення робочих груп, виставок, семінарів, конференцій, оцінка підприємством економічної ефективності екологічного лідерства.

Отже, комплексний системний підхід до формування системи екологічного менеджменту, якісної оцінки її функціонування, систематичне проведення еколого-економічного аналізу на підприємстві дозволить підвищити рівень екологізації виробництва, забезпечить перехід підприємства до сталого розвитку у системі еколого-економічної рівноваги національного рівня.

1.Мишенін Е.В. Экономический механизм экологизации производства. – Суми: Мрія-1, 1999. – 138 с.

2.Мельник Л.Г., Карінцева О.І. Економіка підприємств. – Суми: Університетська

книга, 2003. – 348 с.

3. Экологическая экономика управления: Сб. ст. Т. 2. Экономика для экологии / Под ред. О. Ф. Балацкого. – Сумы: Мрія-1, 1997. – 296 с.

4. ISO 14001 Environmental management systems - Specification with guidance for use (1996).

Отримано 02.09.2005

УДК 658.011.46

І. Ф. ЛІСНА, канд. екон. наук

Харківський національний економічний університет

ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА МІКРОРІВНІ

Визначається система показників соціальної ефективності діяльності підприємства, що дозволить проаналізувати і знайти шляхи її поліпшення.

Досягнутий рівень сучасних виробничих сил і тенденція соціалізації виробничих відносин створюють умови для того, що все більшого значення набуває соціальний аспект виробництва й особливо інтереси колективу робітників підприємства. Реальним відображенням соціального аспекту діяльності підприємства є її соціальна ефективність.

Соціальна ефективність є мало дослідженою категорією економічної науки. Різні її елементи розглянуто в роботах Г. Григоряна, З. Ковачева, Г. Мінчева, Т. Пачева [1, 2] та ін. Але слід зазначити, що дослідження соціальної ефективності виробництва в основному проводилися на макрорівні.

Соціальній ефективності виробництва на мікрорівні (мікросоціальна ефективність) приділялося недостатньо уваги, незважаючи на те, що ця характеристика діяльності підприємства має першорядне значення відносно аналогічного показника на макрорівні.

Ефективність роботи підприємства є базою для досягнення соціальних цілей суспільства, тому що тут виготовляються матеріальні блага і послуги, створюються умови для задоволення духовних потреб. Отже, у першу чергу необхідно підвищувати соціальну ефективність на рівні підприємства. Але, щоб виявити шляхи підвищення мікросоціальної ефективності необхідно визначити її рівень. Здійснити практичні розрахунки можливо лише за допомогою показників. Тому метою даної статті є визначення показників соціальної ефективності виробництва на мікрорівні.

Загальновідомо, що сутність ефективності передбачає наявність об'єктивної мети і засобів її досягнення. Метою соціальної ефективності є одержання соціального ефекту (результату), який включає різні, іноді не порівняні між собою, потреби людей, що з розвитком цивілі-